

14. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Szkublics Manó volt az a kapitány. — **Számtani kérdés:** 9 nap. — **Földrajzi kérdés:** Brenner hágó, 1342 m. magas. — **Képrejtvény:** Sírva vigád a magyar.

Helyesen fejtették meg: Békés László, Feleky József, Grosz Agoston, Straub Sándor, Loria Aladár, Kéry Gyula, Hoensch Gusztáv, Eisenstock Károly, Toldalagi Mihálygr., Stefanovics Milán, Julius Lipót, Dalmay István, Hívas Péter, Hidegkövy István, Kozálik Ferenc, Sziklay Géza, Salamon Samu, Gráner Lajos, Kirner Vilmos, Labancz Ernő, Fischl Ernő, Weisz Henrik, Licht Zoltán, Weisz Victor, Feith Pál és Miksa, Kund Béla, Melezer Béla, Szemző István, *Fölföldy Sándor*, Szabó Béla, Vállas Lajos, Halmi Deutsch József, Eisler Dezső, Láng Ferenc, Landesz József, Koltay Aladár, Pálits Emil, Tuschák Imre, Markbreit Imre, Koszthir Alajos, Rozgonyi Ottó, Laszallner Zoltán, H. Nagy Jenő, Vajner Géza, Brenner Tibor, K. Tarsoly Gergely, Szerényi Nándor, Gutmann Henrik, Sámson Lajos, Baranyai Zoltán, Makk István, Baja Benedek, Tóth Mihály, Paál Antal, Kohn Andor, Hegedűs Ferenc, Vajna Béla, Frank Tibor.

A kitzűzött könyvjutalmat (Szittnyai Elek: «Levelek egy tanuló ifjúhoz») *Fölföldy Sándor* főgimn. tan., egri előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

V. L. (Budapest). Most már némineműleg meg vagyok az írással elégedve, ámbátor szívesen elismerem, hogy ennél még sokkal szebben is lehetne írni. Az «Antillák világa» című elbeszélés március végéig fog tartani. — **Az ifjú honvéd.** Házi gyakorlatainak megjárja, de közlésre még nem méltó. Egy-két sikerültebb sora van, de egészben véve nem sikerült. — **Az árva.** Ezt az ismert témát jelesebb költőink már sokkal jobban feldolgozták. Dicsérjük nemes érzését, de verselési készsége még nagyon fogyatékos. — **Rákóczi Ferenc.** Gyöngye kísérlet. Nem közölhető. — **Dictator.** 1. Nines magva. 2. Egyelőre nem tartozik a rendes tantárgyak közé. 3. Nem tartozkodik állandóan a fővárosban. — **Önképzőköri tag.** A szabad előadást feltétlenül helyeseljük. A bírálatra beadott dolgozatokról is így kell beszámolni. — **H. D.** Nem intézkedhetünk még; előbb elolvassuk és aztán megmondjuk róla a véleményünket. — **Discipulus.** A latin levél ügyes, egy-két mondattani hibát nem számítva, jól sikerült. — **Színész.** Ne határozzon most, várjon a dologgal, hadd érjen. A festett világ és forró deszkák álma nagyon hamar szét szokott foszlani. Sok ifjú csalódott már; óhajtánám, hogy ön ne tartozék ezek közé. — **Transylvánia.** A mi szűkebb kis hazánk ifjúságának lelkesedése örömet szerzett nekünk. Csak tovább ezen az úton előre! — **Előfizető.** Minél több rejtvényt fejt meg, annál jobb; ahhoz a célhoz egynek a megfejtése is elég. — **Virágregék.** Halvány és erőtlen másolata annak, amit Tompa oly szépen megírt. — **Cz. G.** (Budapest). 1. Arany János «Bolond Istók»-ja töredékben maradt hátra. Ön a Petőfiével téveszti össze. 2. Jelenleg keveset ír, csak néha-néha szólal meg. Egyike a jelesebb elbeszélő költőknek. 3. Száraz értekezés, semmi egyéb. — **F. E.** (Temesvár). Küldhet; ha jók, közöljük. — **H. I.** (Szombathely). 1. A «Burkus» c. regényünk e félév végéig tart. 2. Küldhet. — **H. P.** (Tétlen). Több regény fekszik előttünk; még nem döntöttük el, hogy melyiket közöljük a jövő félévben. — **L. A.** (Szeged). György Aladár «A föld és népe» című könyvét ajánljuk. — **R. S.** Egész évfolyam. — **F. I.** (Csokaly). A közlésre szánt rejtvények mindenikét külön darab papírosra kell írni. — **Sz. G.** (Újvidék). Megkaphatja. — **H. N. I.** Rejtvényei nem közölhetők. A múltkoraiak sokkal ügyesebbek voltak. — **M. I.** (Losone). Ára 2 korona 40 fillér.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

VERNE GYULA.

KÜLÖNÖS VÉGRENDELLET.

Fordította GAAL MÓZES.

Egyedül jogositott magyar képes kiadás

60 KÉPPPEL.

Ára füzve 4 K. — Vászonnkötésben 5 K 50 f.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI., Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Uj! Uj! Uj!

Éppen most érkezett:

- 5 db kitűnő **Brazília**, köztük 100 és 200 Reises, mind az öt különböző, csak 25 fillér és a portó;
- 3 « **Nyassa**, 1900-ból, 2, 3, 5, 10 Reises, a zsiráffal, gyönyörű nagy bélyegek, csak 40 fillér és a portó;
- 3 « **Nyassa**, szintén 1900-ból, 20, 25, 50 Reises, a nagyobb értékek, csak 60 fillér és a portó;
- 4 « különböző **Portugál gyarmat**, Mozambique, Angola, Szent-Famás, stb. csak 25 fillér és a portó;
- 6 « **uj Török**, mind különböző, köztük a ritka piaszteres érték is, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « különböző **Kuba**, a régi és ritkább bélyegek, Alfonz és Amedeus, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « különböző **Portorico**, mind az amerikai hódítás előtt való időből, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « különböző **Filippini** szigetek, a legritkábbak és a legszébbek, csak 25 fillér és a portó;
- 4 « gyönyörű szép **Uruguay**, okoresorda, ganchó, géniusz, vasut, stb. csak 25 fillér és a portó;
- 7 « különböző **Uruguay**, vasut, ganchó, világító-torony, okoresorda, stb. csak 35 fillér és a portó;
- 4 « **uj China**, sárga, piros, barna, stb., 1/2, 1, 2, 4 centes, ritka szépek, csak 30 fillér és a portó;
- 6 « **uj China**, 1/2, 1, 2, 4 centes, továbbá a ritka 5 és 10 centes (zöld!) csak 50 fillér és a portó;
- 2 « **Somali**, a tadjurai meszet tájkepevel, gyönyörű apró bélyegek, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « **Finnország**, köztük 3 darab régi országezimeres, ritka és 3 darab orosz finn a sással, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « **Hawaii**, sárga és zöld, országezimer, csak 25 fill. és a portó;
- 2 « « barna és piros, Honolulu, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « « kármín és kék, Kamehameha, csak 25 fill. és a portó;
- 2 « « Kalakawa király arczképe, csak 25 fill. és a portó;
- 2 « « Lilinokalani királynő, csak 25 fillér és a portó;

A tíz darab Hawaii egyszerre csak 1 korona és a portó!

Használatlan bélyegeken is beküldheti a pénzt.

5 koronás rendelés portómentes.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású **album és árjegyzékünk**, mely tartalmazza az összes idevágó **lelkek és diszvasalások képes gyűjteményét.** Mivel a fentemlített ezeknek a lelkéknek az ideig jórészt **Bécsből** szerzették be, indíttatva éreztük macunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes **album** összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly **ezik előnyös, olcsó és gyors beszerzését**, mely eddig csak **külföldről** jóval nehezebben és **nagyobb költséggel** történhetett. 10026

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17
Árjegyzéket tessék a «T. L.»-ra hivatkozva kérni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMTATVA

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:		FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre	4 kor. 80 fill.		
Egész évre	9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

BURKUS.

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes. 16

A Bogdán-familiáról is kérdezősködtem apámtól. Megtudtam, hogy a familiában rossz gazdálkodás folyik. Sokat költenek s nem szereznek semmit. Bogdán Jancsi, a legidősebb fiú honatyaságról álmódzik s a tavaszi választásokra készül, már pedig az eféle mulatság nagyon költséges.

— Hát az árva rokonról mit tud, édes apám?

— Etelkáról?

— Róla.

— Azt hiszem, most végzi az apacáknál az utolsó évét. Nagyon szelid teremtés, jól is tanul. Valahol fog majd állást kapni.

— Kivánnám neki szivemből.

A jó öreg boldogan tért haza. A Marci dolgát látta jóra fordulni, Feri kijelentette, hogy ezentúl megtud a fizetéséből élni. Szóval Pestre szakadt gyermekei épkezlábak, az odavalók is egészségesek. Istenem, mi kell több a szülőknak, akik egy emberéleten át csak ezért dolgoznak, reménykednek, aggódnak?!

XV.

«Vigéc»-ségem. Egy levél. Találkozom egy régi ismerősömmel.

A legérdekesebb embernek az életében sem érdekes minden napnak az eseményét elmondani, hát még az én életemben, mely reggel kezdődő és este végződő munkában telt le. A napszámok nem érnek reá arra, hogy változatossá tegyék életüket s ma jóformán minden ember napszamos. Egyiknek valamivel jobb a rubája, mint a másiknak s nem kell bőrkötényt felkötnie, de azért napszamos. Kijut mindennapra a munkája

s arányosan vagy aránytalanul felosztva kijut a bére.

Az én életem története eszerint nem arra való, hogy bonyodalmas kalandok tarka foglalatja legyen. Ha azt mondom, hogy Faragó úrnak hovatovább kiestem a kegyéből, még az sem tartozik a megrázó események közé. Faragó úr okos ember volt, hamar belátta, hogy amire ő gondolt, valójában nem kívánatos sem reá nézve, sem reám nézve, sőt ami a legfontosabb dolog, még a Faragó kisasszonyok egyikére nézve sem. A kisasszonyok majd férjhez fognak menni előkelő urakhoz. Ehhez mérten van nagy műveltségük s az apjuknak elegendő vagyona.

Valóban én egészen megértettem Faragó úrnak az elhülését irántam. Minél jobban felkarolt Cseley úr, annál közömbösebb lett irántam a másik főnök.

Minthogy azonban az üzlet főbb gondja a Cseley úr vállán nyugodott, az irodai alkalmazottak ügyeibe Faragó úr nem szokott beléavatkozni.

Így történhetett meg, hogy mióta Suszter úr, az utazó, önállóvá lón s elvette egy szappangyárosnak a leányát, Cseley úr engem nevezett ki utazónak. A kereskedelmi utazókat közkeletű szóval «vigécek»-nek szokták nevezni. Csinálnak rájuk egy csomó rossz viccet s valószínűleg minden jobb kabátos úr magát óriási magaslaton látja az úgynevezett vigécek felett. Hát ez már nálunk így van s akár mondom én, hogy rosszul van, a tényen nem változtatok.

Én a magam részéről nagy kitüntetésnek vettem ezt az előléptetést. Egy olyan nagy céget, mint a mienk volt, országszerte képviselni, van akkora tisztesség, mint képviselni valamely választókerületet, mely megválasztja a maga embe-

rét s reá bizza a maga ezerféle ügyét-baját, a képviselő úr pedig csak azért választotta meg magát nagyon sok esetben, hogy állandóan Budapesten lakhassék s a familiája eljárhasson a különböző színházakba, bálókba, ott lehessen a látványosságokon. A kerület dolga? Az ország dolga? Ugyan, ne unalmaskodj! Hát tehet egy ember valamit ott, ahol még egynéhány száz másnak is van szava?

Mi is volt tulajdonképpen az én feladatom? Sorjában meglátogattam a vidéki városok nagyobb kereskedőit, akik a mi vevőink voltak. Megkérdeztem tőlük, hogy megvannak-e az árúkkal elégedve, minő új megrendelések lesznek? Tudomást szereztem arról, hogy melyik minő ember, mekkora üzlete, forgalma van stb.

Nem voltam házaló, aki mézes-mázos szóval az árúkat a nyakába varrja a vevőnek. Nem, erre nem volt szükség.

Suszter úr, az én elődöm, igen kedves, barátságos, mulatni szerető, jó modorú úri fiú volt. Cseley úr keze alatt nőtt fel, távolról atyjafia is volt. Nyolc esztendeig képviselte a céget. Ezalatt a szép fizetéséből négy testvérét nevelte fel, támogatta a szüleit. No hát ilyen fiúnak az utódjává nevezett ki Cseley úr.

Igaz, hogy Feri vegyes örömmel vette tudomásul az én előléptetésemet. Bántotta egy kissé, hogy egyik öccse vigéc. De hát én ezzel nem törődtem. Ferinek ebben az időben összevissza 1200 forint fizetése lehetett, nekem az utazási átalánnyal együtt felrúgott 1800-ra. Nem azért mondom, mintha dísekedni akarnék vele. Csak a kérdést vetem fel: vajjon lehetett-e igaz oka az én Feri bátyámnak arra, hogy restelkedjék miattam?

Marci és Bandi jól elérték most a lakásunkon, mert én ugyancsak kevés időt töltöttem velök. Mekkora örömmel fogadtak, ha egy-egy sátoros ünnep előtt megérkeztem. El kellett mesélnem, hogy hol és merre jártam. Mind a ketten irigyeltek. Volt másodosztályra szóló egész évi bérlet-jegyem, a cég megtérítette minden költségemet, a fizetést úgy, amint a hónap elején kaptam, egyszerűen félretehettam. Gyűlt is a pénzem a takarékpénztárban.

Nem, az én Marcim és Bandim soha sem szégyelték magukat miattam. Marci eljárt szorgalmasan az egyetemre. Még egy fél éve volt pótolni való; Bandi a harmadik évet kezdette meg, az alapvizsgálatot letette s a kompániával, melynek Marci is szívvel-lélekkel tagja lett, házián meg-

ünnepeztük. A fiúk ezúttal már hallani sem akartak a közös költségről. Engem egy latin nyelven szerkesztett okmányban kineveztek a Bandi «II. apja»-nak — s így az összes költséget a nyakamba varrták. Ó, be szívesen állottam azt a néhány forint költséget, sőt arra nézve is kötelező ígéretet tettem, hogy a Marci vizsgálata után is adok házi mulatságot, ha — 8 forintnál többre nem kerül.

Két-három napi pihenő után megint útra kelttem. Pozsonytól Brassóig, Ungvártól Pécsig, Szombathelytől Szepsi-Szent-Györgyig keresztül-kasul, össze-vissza jártam az országot. Megismertem a magyar hazát, megismertem arról az oldalról, melyről az írók, poéták s mindazok, akik a mi édes nemzetünknek dicsőséges múltját oly sokszor könnyet facsaró melegséggel dicsőítik, — nem szólanak egy árva szót sem.

Ugyan, mit is beszélhetnének a poéták arról, hogy miféle árút fogyaszt el a sok millió ember s hogy ezeket az árúkat hol készítik, milyen drága lesz az ára, mikor a határon áthozzák s mekkorára dagad, mire a vidéki kereskedők boltjába vagy a vásári sátrak alá kerül? Mit beszélhetnének arról a költők, hogy a vidék urai mily nyomorúságos vagyoni viszonyok között élnek, hányan van fizetetlen számlája, hány nézi le mélységesen azt a kétlábú lényt, aki adás-vevés-sel foglalkozik?

Volt tömérdek emberrel találkozásom. Az arcomról a vasúton nem olvashatta le senki, hogy «vigéc» vagyok, szóba állottak velem: földbirtokosok, intelligens urak s mikor megtudták, hogy kinek hívnak: rendkívül örvendettek, ismerték a familiánkat, apámat, a nagybácsit, — de mikor megtudták, hogy én egy budapesti cégnek a képviselője, vagyis utazója, tehát *«vigéc»* vagyok: arcukra fagyott a nyájasság; a «Szathmáry úr»-ból csodálatos hirtelenséggel «és maga» lett. Isten bizony mulattam az ilyen hang megváltozásokon. Talán ha Amerikába szökő váltóhamisitónak vallom magamat, — még örvendenek vala a szerencsének. Mert hát őseink nemességét váltóhamisitással és föbe durrantással nem tudjuk beszennyezni, de ha a gyermekünkben kereskedő lesz: az már *«családi szerencsétlenség!»* No hát én azért is mindenütt hangsúlyoztam, hogy utazója vagyok a cégnek, sőt egyszer Nagyvárad és Kolozsvár között, midőn egy pörge kalapos vidéki úr hosszas, kedves beszélgetés után a nevemet és állásomat tudakolta, így szólottam hozzá:

— Talán jó lesz, ha nem mondom meg, uram

Higye rólam azt, ami tetszik. Ha a nevem megmondom, esetleg rokonságot sütünk ki, mert ez kedves ősi szokásunk, de ha meg találnám mondani, hogy «vigéc» vagyok egy nagy cégnek, akkor —

— Akkor, öcsém, megszorítom magyarán a kezét s hálát adok az Istennek, hogy találkoztam egy nemes sarjadedekkel, akiből kereskedő lett!

Ez az úr egy eleven gróf volt. A nevét nem mondom meg. Jó gazda, szorgalmas, takarékos ember. Mindig tisztelni fogom őt.

A karácsonyt az öregeknél töltöttem. Nagy hideg volt, a gyermekek közül egyik sem jött haza. Etus a férjével, a doktorral s két szőke-fürtös gyermekkel minden este nálunk volt. Nekem pedig, mint az idegenből jöttek, mesélnem kellett Pestről meg a girbe-görbe útakról, melyekethétről-hétre tennem kell. Nagy érdeklődéssel, de még nagyobb szánakozással hallgatták, amire egyáltalában nem volt okuk, mert amíg az ember fiatal, addig az éjszakai utazás sem tartozik a kinszenvedések közé. Hát azokat az úriakat sajnáljuk-e, akik a régi jó időkben hétszámra farsangoltak, éjjel-nappal ittak és táncoltak?

Apáméknál voltam még, — azt hiszem, éppen Szilveszter napján, — mikor egy levél jött Nagyenyedről. Ismeretlen volt az irás, de nagyon szép irás. Felbontom s a következő sorokat olvasom:

«Igen tisztelt Szathmáry úr, hoessásson meg, hogy soraimmal fölkeresem. Talán nem is teszem helyesen, de legyen mentségem az a bizonytalan helyzet, melyben jelenleg vagyok.

A tanítónői oklevelet megszerreztem, a folyamodványomat is még júliusban beadtam a kir. tanfelügyelőséghez bármily állásért, de mindezeidig választ nem kaptam. Bogdán bácsi halála után az én helyzetem gyökeresen megváltozott.

(Folytatása következik.)

Rimely Károly besztercebányai püspök.

(1825—1904.)

Midőn ezt a néhány sort az elhunyt magyar főpap emlékének szentelem, nem az a célom, hogy a megboldogútnak tudományos érdemeit

Goszleth fényképe.

RIMELY KÁROLY BESZTERCEBÁNYAI PÜSPÖK.

méltassam; a jószívű emberbarátra gondolok, akivel nekem ezelőtt mintegy tizenegy esztendővel egy szegény, beteg tanítványom ügyében volt találkozásom. Rimely akkor pozsonyi városi plébános volt. Intézetünk egyik legszorgalmasabb és legszegényebb tanulója nagy beteg lett. A lapban néhány sor jelent meg arról a beteg diák-

ról. Ugyanaznap délelőtt egy szivreható, szép levelet kaptam Rimely Károlytól, a levélhez ötven forint volt csatolva a szegény diák számára s az a nemes ígéret, hogy állandóan támogatni fogja a beteget, ha Isten jóvoltából fölépül.

Ez a levél ma is megvan nálam. És őrizem szivemben egy jó embernek az emlékét, aki meleg szívvel gondolt a szegény tanulókra.

Rimely Károly közéleti működésének egyik legjelentősebb mozzanata az volt, hogy Rudolf trónörökösnek ő volt a magyar irodalmi tanítója. Ez a feladat éppen olyan szép, mint nehéz volt, de Rimely a nyolc év alatt, melyet a trónörökös mellett töltött, nemes és hazafias munkát végzett. Az a szellem, amely a nagyreményű trónörökösöt áthatotta, legfényesebben tanúskodott arról, hogy Rimely lelkiismeretes munkát végzett.

A nagy tudományú, finom modorú és jószívű főpap emléke legyen áldott. G. M.

Csokonai barátai és pártfogói.

Irta Kardos Albert.

A XVIII. században, de még a XIX. század első negyedében is a hazának, a magyar nyelvnek hozott áldozat a költői pálya, az irodalmi munkásság. Íróknak, litterátoroknak lenni költséges multság, melyet csak nagy úr engedhet meg magának, melyet közrendű avagy éppen szegény ember csak vagyonának romlásával, önértékének megtagadásával, vagy más nagy áldozattal folytathat. Bessenyei kénytelen hitétől megválni, hogy magasztos irodalmi reformjaiért tovább küzdhesen. Bécsben Kazinczy Ferenc apai, anyai örökségét két kézzel szórja, hogy lelke hő vágyát megvalósulni, a magyar nyelvet és irodalmat megújítani lássa. Nem csoda tehát, ha a mindennapi felfogás, a közönséges polgári — vagy akkor nemesi — ész könnyelmű, különc-ködő, alig beszámítható embereknek tartotta a költőket, valamint az is természetes, hogy a mélyebben gondolkodó és nemesebben érző közönség — fájdalom, csekély számú közönség — elsősorban lelkes hazafiakat, önfeláldozó nemzeti hősokeket látott bennük.

E korban, midőn a legkedveltebb, legolvasottabb magyar regény: az *Etelka* írója: Dugonics, néhány tiszteletpéldányt kap művéből szerzői díjúl, ilyen viszonyok között határozza el Csokonai, hogy ő író és költő lesz, hogy csak a litterátori pályán fog haladni és maradni.

Ez az elhatározás a vakmerőséggel, sőt majdnem az örültséggel határos! De megértjük, ha tudjuk, hogy Csokonai milyen lángoló szerelemmel csüngött a költészeten, hogy mennyire összeforrt szíve-lelke, egész valója az irodalmi pályá-

val. A kollégium kapui bezárulhattak előtte, Lilla elszakadhatott tőle, mind e sebekre talált balsamirt, de költői munkásság nélkül nem tudott ellenni; maga mondja, hogy írnia kell, habár a XX. vagy XXI. századnak is, mert már ő anélkül nem tarthatja fenn lételet, mert — úgy mond — ami csekély elméjétől, gyenge erejétől, gyarló tapasztalásától s aprólék olvasásától kikelik, azzal örömet szolgál ügyefogyott nemzetének s özvegységre jutott hazájának.

Akiben így elhatalmasodott az írói szenvedély, aki így egyetlen egy pályához: a költőihez köti léte célját s élte boldogságát, azt földi erő nem térítheti el hivatásától, azt szegénység nem gátolja, közömbösség és gúny nem riasztja el, rokon kérése, barát tanácsa nem tartja vissza, megannyi csalódás sem ábrándíthatja ki ideális szerelméből, a költészet műzsája iránt való örök hűségéből.

Csokonait azonban nemcsak a költészet iránt való szerelme vonzotta e rögös, tövises útra, hanem a körülmények taszították is. Midőn a kollégium spártai szigorúsággal számkivetette magából, örökre elvágta a huszonkét éves ifjúnak pályája fonálát, egyszersmindenkorra elzárta előle a rendes polgári életmódot, a papi vagy tanári foglalkozást, amelyre Csokonai diákkorában szánta magát és amellyel még leginkább össze tudta volna egyeztetni költői hivatását.

Csokonai tehát *követte keble istenét*, költő s író lett, bízva abban, hogy ő csupán tollára támaszkodva is föntartja magát, remélve, hogy költői egyénisége varázsával, irodalmi munkássága erejével megváltoztatja a kor szellemét, győzedelmeskedik a baliteleten s így anyagi s erkölcsi elismerésben gazdagon, diésőségtől övezve futja meg majd — és pedig elsőnek a magyarok között — a költői pályát, mint életpályát is.

Ez ifjú ábrándok, e merész álmok keserű csalódásokra vezettek. Kezdetben még arról képzelődik, hogy az egész magyar országgyűlés, az 1796. évi híres diéta figyelmét és támogatását fogja megnyerni, később csak egy-egy főúr határos pártfogására törekszik, végül azzal is megelégednék, ha debreceni nádfedéles kis házában megvonhatná magát gond nélkül.

A keserű kiábrándulások, az egymást követő tragikus bukások közepett, a sorscsapások egész sorában bizony csoda, szinte érthetetlen csoda, hogy Csokonai annyira érvényesítette költői tehetségét, hogy akkora és olyan értékű írói munkásságot fejtett ki. E csodás jelenség némi magyarázatát szeretném ez alkalommal nyújtani, midőn Csokonai méccénásairól akarok megemlékezni. Csokonai szíve esordultig telhetett keserőséggel a folytonos csalódások és a sokféle szerencsétlenség következtében, de viszont büszke önérték, tette buzdító öntudat dagasztotta kebelét, hogy annyi tisztelést s elismerést, annyi baráti támogatást s áldozni kész pártfogót, szóval annyi méccénást szerzett oly rövid idő alatt magának

és költészetének. Legrajongóbb tisztelői és magasztaló hívei közvetlen ismerőseiből, volt tanuló társaiból, általában a kollégium embereiből kerültek ki. Azt a bélyeget, melyet a szigorú tanári kar süttött homlokára, egyetlen egy társa sem tartotta meggyalázónak, sőt a kollégium ifjai, későbbi növendékei között éppen ez a színtörök méltatlan szenvedés tette Csokonai személyét tisztelettel és rajongással körülvevő majdnem legendai alakká. Mikor a kollégium rideg kapui bezáródtak előtte, a barátoknak, az ismerősöknek szerető karjai tárultak eléje. Az olyan barátok, minő az 1796. 7. években *Kovács Sámuel* bicskei rektor, vagy később *Obernyik József*, a derecskei tiszteletes, boldogoknak érezték magukat, ha Csokonait hetekig, vagy akár hónapokig vendégökül láthatták maguknál. Az ifjabb nemzedékből csak szaporodnak hívei; a rézmetsző ifjak, *Ervös Gábor* és társai, még tíz

pongó kedvét az ő körökben bocsátotta szabadjára.

Azonban pajtások szeretete, barátok tisztelete nem volt elég ahhoz, hogy Csokonai ország-világ előtt ismert költő legyen, hogy a költő a maga műveit nyomtatásban is közreboesássa. A jó pajtások elvitték hírét Debrecenről Komáromig, a jó barátok elterjesztették csodás számú kéziratban költeményeit Pataktól egészen Marosvásárhelyig, de Csokonai, ha már eldobta magát a köznapi boldogságot, a költői dicsőséget teljes mértékben akarta élvezni. Szívesen elfogadta tehát, sőt gyakran kérte is tehetősraknak, dúsgazdag főúrnak anyagi segítségét.

E pártfogók közül külön kell választanunk Csokonai személyes ismerőseit, azokat a jómódú középnemeseket, akiket még az iskolában, vagy később az életben úgy megigézett Csokonai rendkívül szimpatikus egyénisége, úgy meghatott az

ÁTKELÉS A HÓFUVATAGON.

évvél az ő kollégiumi száműzetése után is kereste-keresik véle az összeköttetést, arcképet kímetszik a bécsi *Hírmondó* számára, sőt egyszer egy kis kölcsönrel is megsegítik. Halála évében pedig a kollégium széniora, későbbi életrajzírója: *Dombó Márton* tesz a költőnek mindenféle szolgálatot, mert oly szeretettel csüng rajta, mint hű tanítvány az ihletett mesteren. E baráti körben kiváló helyet foglaltak el: *Fazekas Mihály*, a *Ludas Matyi* költője és *Kiss Imre* salétrom-inspektor, egy irodalmi műveltségű férfiú, akikkel Csokonai megbeszélhette költői terveit és akik főképp munkái kiadásában, előfizetők gyűjtésében jártak kezére a költőnek.

E hűséges barátai között, akiket a szó szorosabb értelmében nem is nevezhetünk méccénásainak, találta magát Csokonai legjobban. E jó embereinek bármennyi javával élt, egyiknek huzamos vendégszeretetével, másinak anyagi segítségével, harmadiknak buzgó szolgálataival, mind-ezért nem kellett keresett bókokkal, megszokott udvariasságokkal, pompázó alkalmi versekkel fizetnie. Mindannyian túlon-túl meg voltak jutalmazva, ha a költő az ő társaságukban ragyogtatta humorát, szikráztatta elmességét, ha esa-

ő szomorú sorsa, hogy bármi áldozatra készek voltak Csokonaiért s az ő költészetéért. Még pataki diák korában ismerkedett meg Csokonai *Puky* Istvánnal, a Borsodban, Abaujban nagy szerepet játszó, legutóbb Debrecen életében is oly jól ismert Puky-család egy jószívű és művelt lelkű tagjával, aki jőben-rosszban híve maradt Csokonainak. Hónapokig magánál tartotta igari birtokán és nem kevésbé szívesen látta angol kastélyában, bemutatta a szomszéd birtokosoknak, a *Borbély*-oknak, a *Pugályi*-aknak, elvitte az aggteleki barlanghoz, hogy a hazai föld szépségei öntsenek új munkakedvet az új benyomásokra ráutalt költőbe.

Bizonyára a járás-keles, vagy talán még az iskolai élet hozta össze a költőt a biharvármegyei *Fráter* Istvánnal, asszonyvásári gazdag földbirtokossal, ki talán legbőkezebb pártfogója volt. Olyan stíli magyar úr lehetett, amelyenket Jókai rajzol a *«Mégis mozog a föld»*-ben és a *«Magyar nábob»*-ban. Nem annyira az irodalomnak hódolt, mint hazafias kötelességet akart teljesíteni, a nemesi beesületnek akart eleget tenni, midőn Csokonait minden szükségében támogatja, midőn a költő leégett házához az

épületfát följánlja és midőn nagyúri módon a maga költségén kész kinyomatni egyik vagy másik művét, anélkül, hogy mindezért dedikációt, ódát vagy más üdvözlő verset kívánt volna.

Egyfolytában legtöbbet időzött Csokonai Sárközy István kedves házában, a somogyvármegyei Nagybajomban. Sárközyhez egészen más viszony fűzte a költőt, mint Pukyhoz és Fráterhez. Nem mulató barátja, hanem atyai tanácsadója volt e nemes értelemben vett táblabíró, aki a maga művelt családi körét valóságos mentő révnek nyítja meg a Komáromban is hajótörést szenvedett költő előtt. Csokonai, midőn elvesztette Lillát, egyidőre elvesztette élete célját is és során cinikusan elkeseredve, valóságos peregrinus életet él 1797 végén és 1798 elején, hányatjavetteti magát a véletlen hullámainál, amelyek többször fenyegetik végleges elsüllyesztéssel. Az elzúllás örvényéből ragadja ki Sárközynek nemesen segítő karja. Ez az irodalmi képzettségű, sőt irodalom művelő férfiú nemcsak vendégszeretettel fogadja, hanem jó tanácsaival, a költészet iránt való érdeklődésével testi-lelki orvosává lesz a testileg-lelkileg beteg költőnek. A költő lassankint feledé a sorstól kapott sebeit, szívéből elűzi a komor fellegetek és úgy fölvidül, úgy eltréfál, mint akár Petőfi «Bolond Istók»-ja a pusztai öreg nyájas tanyáján. Csak az a kár, hogy Csokonai e kedvverítő, munkára serkentő családi körben nem tudott nyugton maradni, nem kötötte le asszonyi gyöngéd kéz, ellenben hajította haza Debrecenbe a honvágy és az édes anya után való epedés.

Pedig Sárközy akár élte fogytaig is ott tartotta volna, később is hívja vissza, mert szívesen gondoskodik mindenről, amire csak a költőnek a gondtalan élethez és a zavartalan irodalmi munkássághoz szüksége lehet.

Hasonló, sőt meghatározott szép ajánlatot kapott Csokonai egy debreceni, jobban mondva debrecen-környéki dúsgazdag jóakarójától, Beck Páltól, a Dégenfeld- és Tisza-család egyik őstől. Beck Pálról nem maradt fenn, hogy az irodalommal közelebbről foglalkozott volna, de nagylelkű ajánlatát olyan levélben tette, mely — Toldy Ferenc szavaival élve — mind írójának, mind vevőjének becsületére szolgál és a melyről az irodalmi történetnek tudomást kell vennie. «Szíves ajánlással — úgymond — az urat megelőzve, gondolhatja, hogy nemcsak szívesen, de óhajtván várom. Gyönyörködni fogok rajta, ha egy oly becses hazámfia, kinek jeles elméjét örvendve csudálom, házamat menedékhelynek fogja választani ezen rövid és fergeteges életben.» De hangozhatott e meghívás még sokkal szebben, a költőnek már későn jött, 1804 őszén, mikor e levél kelt, a költő nem vágyódott már sehová, a téglási kastélyt is, ahová a meghívás szólt, messzellette, fáradt testének közelebb kerestett pihenőt: a Hatvani-utca végén levő temetőben örök menedékhelyet. Csokonai talán e most említett barátaitól,

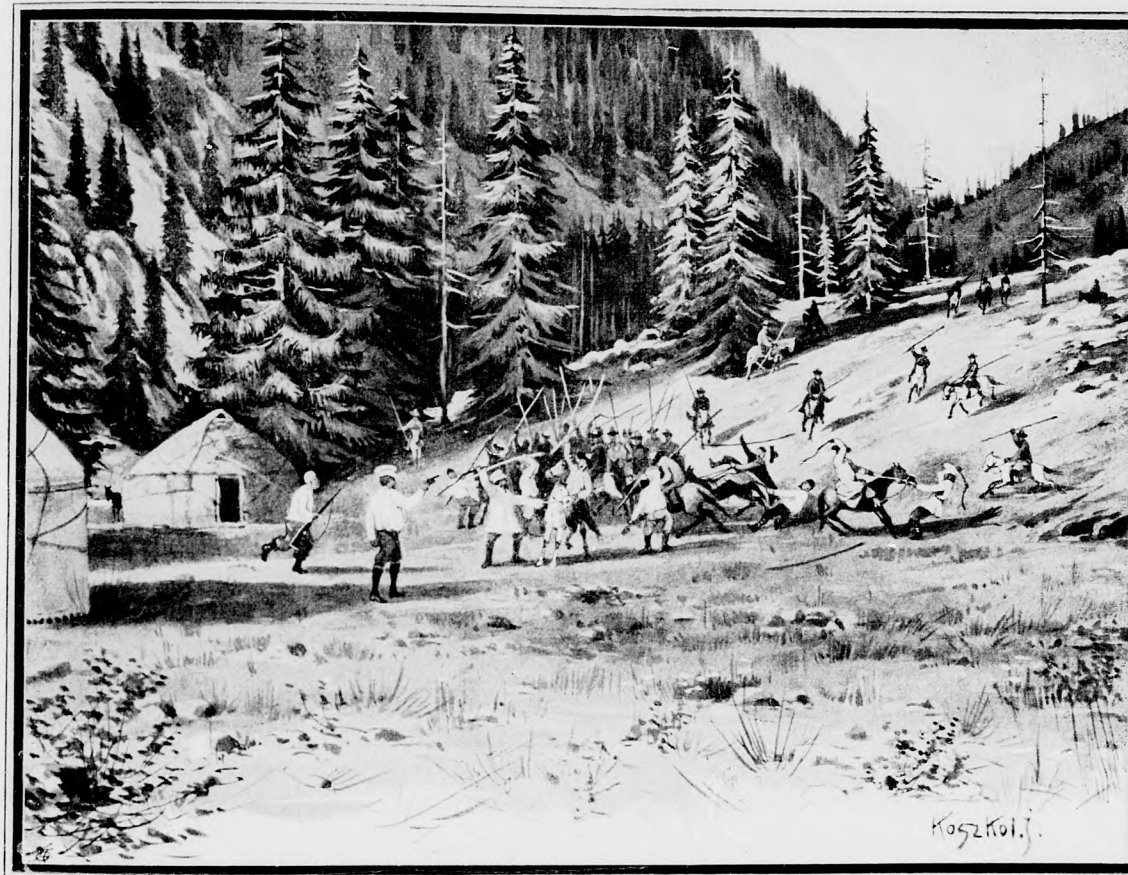
ismerőseitől vette a legtöbb jót, az irodalomtörténet még sem őket, hanem azokat a főúri pártfogókat tartja és nevezi méccénásainak, akiknek a költő egy-egy nagyobb munkáját vagy versgyűjteményét ajánlotta és akiknek számos ódával vagy más dicsőítő költeménnyel örököltette meg emlékét. A Széchenyi-, Festetich- és Rhédei-családok legkiválóbb tagjai voltak e főurak, akikkel a költő egészen más viszonyban volt, mint többi jó embereivel. Rang, társadalmi állás, hivatali méltóság, fejedelmi vagyon oly nagy távolságot teremtettek köztük, hogy költő és méccénások közelebbről alig érintkezhettek, személyes jó viszonyba nem juthattak egymással: a Széchenyiekhez és Festetich-ekhez ezenfelül még a vallási közösség sem fűzte, ami abban az időben igen sokat jelentett, hiszen még ma sem közömbös dolog. E főnemesek, e nagy urak csupán a magyar író, a nagy lángelmét látták és becsülték meg Csokonaiában, ami érdeklődésüket annál tisztábbá, pártfogásukat annál önzetlenebbé teszi. A költő pedig nemcsak nyugodt lelkiismerettel, hanem méltó büszkeséggel fogadhatta el adományait és elismerésüket. Mert kik voltak e méccénások? Magyarországnak akkor nemcsak leggazdagabb főurai, legtekintélyesebb méltóságai, hanem legműveltebb emberei, áldozatra legkészebb honfiai.

Széchenyi Ferenc gróf közöttük az első, aki mielőtt a legnagyobb magyart, e nemzeti megváltót adta volna a hazának, örök dicsőséget szerzett magának és családjának a Nemzeti Múzeum megalapításával. Csokonait somogyi tartózkodása hozta Széchenyinek ismeretségébe és változatlan jóakaratóba. Széchenyit, aki már azelőtt nappolyi követ, József császár idejében öt vármegye királyi biztosa volt, de aki a törvénytelenések fokozódásával letette minden tisztét, 1798-ban iktatták Somogy vármegye főispáni székébe. Csokonai erre az alkalomra írta a «Haza templomának örömuapja» című allegorikus költeményét, egy panteon-féle épületet rajzolva, melyben a hazának anyaga a legszebb zöld babérággal Széchenyit tiszteli meg. Ettől fogva Csokonai mindvégig élvezte a grófnak figyelmes jóindulatát és bőséges adományait. A múzeumban könyvtári tisztséget nem adhatott ugyan a költőnek, mert alapító oklevelében a katolikus valláshoz kötötte az összes könyvtári hivatalokat, de a «Tavas» nyomtatása költségét szívesen viseli, a maga vagy felesége, Festetich Julianna nevében minden esztendőben küld több ízben is ötven vagy száz forintot, néha-néha sajátkezü leveleivel is fölkeresi a költőt, melyeken a komoly érdeklődés és igaz jóakarát hangja vonul végig, melyekben nyoma sines a bántó leereszkedésnek vagy más kelletlenségnek. Különösen barátságosak ama sorai, melyekkel menti magát Csokonai múzeumi kívánságának nem teljesítése miatt. «Fogadom, — úgymond többek közt a gróf, — hogy magam nyújtok Nagy Urannak szolgálatjára alkalmatosságot.»

«Ne vegye el az Úr — folytatja tovább — hozzámmal vonzó bizodalmat, mert amint érdemeit becsülöm, úgy örömmel fogom tartani mindig, ha utóbb is megmutathatom tiszteletemet és készségemet, mellyel vagyok Bizodalmas Jó Urannak szíves és igaz szolgája, gróf Széchenyi Ferenc.»

Széchenyi révén nyerte meg Csokonai másik híres méccénásának: Festetich György grófnak is figyelmét és kegyét. A két gróftól nemcsak ha-

létrejött csurgói gimnáziumban, majd midőn Csokonai ezt a tanárságot sem viselte tovább egy évnél, éppen oly gyakran és éppen oly szívesen támogatta, mint Széchenyi, akár valamely műve kiadása, akár leégett háza fölépítése végett fordult hozzá a költő. Nem hiába kiált föl egyik levelében a neki lelkesült költő így: «A Széchenyi és Festetich név Istenem és királyom után a legtiszteltebb előttem!» Tiszteletét fokozta, hogy a családnak még egy nőtagja: Festetich Mária,

KAZÁKOK TÁMADÁSA.

zassági, hanem lelki rokonság is összekapcsolta. Festetich György, kinek hugát bírta nőül Széchenyi, volt az a Graeven-huszáralezredes, aki több mint száz évvel ezelőtt sikra szállott a magyar szolgálati nyelvért, ő volt az a nagylelkű főúr, aki a keszthelyi gazdasági iskolát megalapította és Georgicon néven a nemzetnek ajándékozta, ő volt az a művelt irodalmi férfiú, aki a magyar írók és költők, Berzsenyi Dániel, Kisfaludy Sándor és a többiek tiszteletére a Helikoni ünnepet rendezgette. Irodalmi kedvelése, a költészet iránt való hódolata vitte rá, hogy Csokonait is elárassza jótéteményeivel: helyet és fizetést adott neki az ő áldozatából

előbb Czindery Pálné, majd Erdődy Zsigmondné grófné is nagyon kegyes támogatójává lett Csokonainak, úgy, hogy a költő neki ajánlotta szerelmi dalait és hozzá intézte azt a mély érzésű elégiáját, mely a Lilla élen áll.

Szomorú alkalom szerezte a harmadik főúri méccénásnak: Rhédei Lajos biharvármegyei főispánnak az ismeretségét, de szomorú is lett a következménye. A szintén nem közönséges műveltségű férfiú és áldozni kész hazafi, aki többek között tízezer forintot ajánlott föl egy magyar hadi iskolára, akkor fordult Csokonaihoz, mikor neje halála alkalmából halotti búcsúztató írására és elmondására kérte föl. A költő engedett a föl-

hívásnak, a legelső szekeren átmegy Nagyváradra, lázas sietséggel megírja legjelesebb alkalmi művét: «A lélek halhatatlanságát», a végtisztesség ünnepén, egy hideg áprilisi napon el is mondja a majdnem ezer sorból álló költeményt, de megfeszített munka és erős hűlés annyira megrendítette egészségét, hogy ettől fogva, 1804 tavaszától kezdve, szinte rohan a sír felé. Beteges állapota a szokottnál is érzékenyebbé, ingerlékenyebbé teszi s ez magyarázza, hogy Rhédeihez való viszonyát félreértés zavarja meg. A költő mintha érezte volna, hogy a közönséges alkalomra oly művet teremtett, mely pénzzel meg nem fizethető, hogy a költemény s előadása kedvéért azt kockáztatta, mi neki legdrágább: az egészségét, sehogysincs megelégedve azzal a figyelemmel és jutalommal, melyben Rhédei részesítette. Megbántódását nemcsak nagyon önzéletesen panasolja fel, hanem levelét udvariattal, sőt sértő hangon végzi, de éppen az mutatja Rhédeinek emberséges szívét és mély műveltségét, hogy a gúnyos hangot észre sem akarja venni, hanem még ő menti magát akaratlan figyelmetlensége miatt és szánakozó szeretetből fakadó jó tanácsokat ad az akkor már testbenlélekben összetört költőnek.

Hosszas és talán érdektelen volna Csokonai műzsájának többi pártfogóit felsorolni, azokat a Csokonai személyétől távol álló, ideig-óráig való mecénásokat, akik jószántukból vagy kérésre csak egy-egy marék forgáccsal, legfőlebb egy hasáb fával járultak hozzá az ő költői tüze táplálásához. Nem is említem tehát Fekete generálist és Vay kapitányt, Kondé udvari püspököt és Koháry herceget, mert Csokonainak ezekhez való, különben múltó viszonyából csak az tűnik ki, amiről már eddig is eléggé meggyőződhetünk.

Tudniillik az akkori nemesi társadalom, kivált a főnemesség művelt és hazafias része éppoly természetesnek, szokásosnak és kötelességszerűnek tartotta az írók és költők személyes támogatását, vagyis a mecénáskodást, mint ahogy az írók és költők nem átalították, sőt magától értődőnek gondolták a mecénás-keresést, azt, hogy a nagy közönség helyett tehetős vagy dúsgazdag egyesek viseljék az irodalom mindennemű költségét.

A magyar társadalomnak az utolsó száz esztendő alatti hihetetlen fejlődése elsöpörte Csokonai korának patriarkális szokásait, elsodorta a mecénási világot. Az irodalom pártolása nem a kiváltságos úri és főúri rend hiú kedvtelése, szép mulatsága vagy nemesi kötelessége; a köztelherviselés kiterjedt az irodalomra is, mely most a demokratá-szellemhez híven az egész nemzetre támaszkodik, melynek fontartása most már száz-ezrek és milliók vállaira nehezedik. Csokonai is többé nem barátainak, nem jóakaróinak, nem mecénásainak a költője, hanem édes mindnyájunké.

Almásy György utazása Belső-Ázsiában.

Képekkel.

Jól felszerelt expedíciót szervezett Almásy György és elindult Ázsia belsejébe. Magával vitte dr. Stummer zoologust is. Első sorban zoologiai megfigyeléseket tett, de azonkívül nagyon becsesek néprajzi és geografiai feljegyzései is.

Oroszországon, a Kaspi tavon keresztül jutott Almásy a turáni alföldre, túl a Kaspi tavon s eme területet átszelte az új vasúton, amely egész Taskentig szállítja az utasokat: Taskentből postakocsikkal utaztak Vjernyibe, Belső-Ázsia egyik legfontosabb helyére, amelyet az oroszok ügyes és hatalmasan fejlődő ázsiai gyarmatosítása teremtett. Itt, a «Hét folyó» tartományában volt az expedíció tanulmányainak igazi színtere. Először az Ili folyó völgyét járták be. Azután a Tien-san hófedte bércei közé hatolt be — most már egyedül, mert Stummer az Isszik-kul tó partján maradt.

A Tien-san Ázsiának egyik legnagyobb hegysege. Legmagasabb csúcsa, a Khan-Tengri, 7000 méter magasságig emelkedik. A hóba takart hegyláncok között sajátságos magas földek terülnek el, amelyeket a folyók össze-vissza szabdalnak, mély szakadék völgyekkel. Teljesen kirgiz módra élt, de nagy látókörü természetvizsgáló módjára gondolkozott. Csak a beköszöntő tél, a sűrű havazás kergette le a fáradhatatlan kutatót ezekről a kietlen, emberlakatlan pusztaságokról s késő ősszel tért vissza hazájába, dúsan megteremtve eredményekkel. Hihetetlen mennyiségű zoologiai gyűjtése még feldolgozásra vár.

A jeles kutató újáról három képet mutatunk be olvasóinknak.

A MAGYAR GÉNIUSZ.*

Irta Balogh Pál.

A mi hazánk ezer év alatt lényegében nem változott sem földrajzilag, sem történelmileg, sem néprajzi szempontból.

A magyar országos terület ma is ugyanazon természetes határok közt fekszik, amelyeket Árpád szeme ezer év előtt a honfoglalók fegyvereinek megjelölt. Későbbi hódítások messze túl terjesztették e határokon nagy királyaink hatalmát: az így szerzett tartományok aztán odavesztek a gyenge utódok kezén. De a Kárpátok hegyfala

* Mutatvány szerzőnek «A magyar faj uralma» című könyvéből. Megjelent a «Magyar Könyvtár»-ban.

ÁTKELÉS A MOKACSI KAR-JAIN.

alatt s a négy folyam közt a föld mindig a magyaré maradt.

Magyar föld volt ez ama zordon időkben is, mikor a nemzet három uralkodónak volt alávetve és a harcok zivatarjai három darabba szedték szét az ország területét. Habsburgi királyaink alkotmányosan megkoronáztatták magukat: Erdély fejedelmét Erdély törvényes rendjei iktatták be székükbe; a török-foglalta területet pedig a basák csak katonailag igazgatták: a magyar

törvény és jogszolgáltatás ott a török világban sem szünetelt. S mikor a vihar elvonult, az állam területi épsége a régi természetes határok közt úgyszólván magától alakult ki újra.

Nem változott az ország lényegesen történelmileg sem, mert ami történelmi élet e földön ezer év óta létezik, abban az uralkodó faj mindig s kizárólag a magyar nemzet volt. A többi fajok, az egyes rendek, egész dinasztiai s a nagy egyéniségek csak részt kérhetnek maguknak tör-

ténetünkben, ha közreműködtek benne. A nagy egésznek minden dicsősége és gyásza a magyar nemzetet illeti meg, jogos erkölcsi tulajdon gyanánt.

S ha voltak törekvések vagy kísérletek a történelem folytonosságának megszakítására, hogy az ország közéletének egy ideig más uralkodó faja is lehessenek: azok mindegyike megtört, ezeké meghiusult a nemzeti ellentállás hatalmán. S a hibát a nemzet akaretereje és királyainak bölcsesége mindig helyre tudta igazítani.

Változatlan maradt lényegében néprajzi életünk is.

Ahogy a fiúból férfi lesz és fiaiban folytatódik lénye, úgy alakult ki és fejlődött át a magyar faji jellem a százévek érintésétől. De amit az idő csaknem Európaszerte végbevitt, — hogy a régi fajok egymással elvegyülve, egymásban el is tűnjenek, s erőkinésük, szellemviláguk egy-egy új vegyülék-népre szálljon örökös gyanánt: Magyarország közéletében ezer év azt nem tudta végbevenni.

Nem ugyanaz többé a magyar faj, ami a honfoglaláskor volt. Sok rokonelem beléje olvadt azóta, más népfajokból nem csekély hányad hozzá hasonult. Mindez szükségkép változtatott a magyar etnikán.

Belé olvadtak a palóc-földön megtelepedett kabarok; az alföldre telepített jászok és kúnok; túl a Dunán s az alsó Dunánál az avar maradványok; szerte a hazában a bessenyők, bolgárok, a török, örmény és izmaelita töredékek, amiket a százévek ide szórtak s itt feledtek.

Hozzá hasonult sok indigena a nyugati fajokból. Köztünk élnek napjainkban is: jut belőlük minden társadalmi osztályra.

Főrendünk, nemességünk névsorában csaknem annyi az idegen névszó, mint a magyar. A polgári elem, főleg városainkban, szinte túlnyomólag idegen. S nehéz időkben a nemzeti ügy mégis bennük látta legerősebb oszlopainak egyikét. Közülük való hány történeti alak, mennyi nagy név viselője előtt hajol meg a magyar kegyelet.

Az alsó néposztály egyszerűbb viszonyai közt a hozzánk hasonult kis embereknél százezzeivel találkozhatunk. Nines magyar község, hová az élet rendező keze bőven né vitt volna más ajakú jövevény elemeket; származásukra már csak a nevük emlékeztet, etnikai természetük átalakult, s anyanyelvük régóta a magyar.

Fajunkból valóban nem hiányzik a kellő beolvastó erő.

A magyar nyelv nem az többé, amely valaha Árpád sátraiban, szent István templomaiban, Könyves Kálmán gyűlésein vagy Kun László tivornyáin felhangzott. A magyar diszruha és fegyverzet sem az ma, amit eleink Vajk keresztelésén, I. Lajos koronázásán, I. Mátyás lakodalman vagy II. Lajos temetésén viseltek.

Turáni eredetű nyelvünket finn-ugor és töröktár összetétel gyanánt Felső-Ázsia síkságairól hoztuk: de Európában lerakódtak s lassan fel-

oldódtak benne az ária-eredetű idegen szavak ezrei, a nyugati szomszéd népekkel való érintkezésünk közepett. Tőlük vettük a kifejezéseket mind, amik az európai élet fogalmi világához tartoztak s nekünk rájuk nem volt szavunk. Viszont sok régi magyar szó feledésbe ment, mert csak az ázsiai élet világa tarthatta volna fenn a fogalmat, amit valaha jelentettek.

Sokat ellestünk Ázsiában a perzsa és török előkelők, Európában a germán lovagok s a szláv zsupánok pompájából, fegyverzetéből. A körülöttünk uralkodó formák változása meglátszott a magyar nagyúr és kurta nemes, a katona és várjobbágy, a városi polgár s a mezei munkás változó jelmezein. Sokat elfogadtunk a más népek háztartásából, terített asztaláról, külső gazdasága köréből, sokat átvettünk intézményeikből is. Mintákat láttunk szemünk előtt a frank rendi szervezettől a latin szertartásokig, az olasz városi berendezéstől a szláv falusi életig; Róma és Velence épp úgy voltak tanítóink, miként Aachen és Prága, Kiev és Bizanc.

Mindez mégsem változtatta el a magyar faji élet igaz természetét. Mert, amit a magyar így felvett, föl is dolgozta: nem ő hasonult abhoz, hanem azt alkalmazta magára: nem kapott tőle új lényegyet, inkább a saját lényével töltötte meg azt.

Kebelébe fogadta az idegen családokat s azok magyarokká lettek. Ajakára vette az elfogadott idegen szókat, de magyar ütemet és dallamosságot adott nekik. Az idegen jelmezt saját testére szabta, ízlése szerint változtatta. Idegen számszám a maga igényét kereste, s az idegen fegyveren saját fortélyát tanulta ki. Így alakította át az idegen intézményeket is magyar felfogással, hogy azokat észjárásának s véralkatának tetszőkké tegye.

Nemzeti karakterünk és szellemünk törzsökös vonásai változatlanul megmaradtak ősi tisztaságukban és erejükben. Láthatók azok a magyar etnika területén mindenütt: a Kemencsalja s a Göcse népétől a palóc földig, a Tiszahát népétől a székelyföldig. Tájnépségünknek van megannyi tájszólása, tájvisellete, tájszokása: de azért igazi magyar fajta mindannyi.

Ma is itt él köztünk az a tipikus magyar arc, melyet a középkor derekán a velencei kőfaragó, a Palazzo Ducale oszlopsora számára, egyéb fajtipusokkal, díszítménynek lemintázott, Ázsia turáni népein ma is látható a magyar népjelmeznek nem egy darabja, amiket elődeink onnan hoztak ide, s utódaik maig megtartottak két világ-részben.

Megértjük azt a középkori magyar nyelvet, melyen a XIII. században a halotti beszéd készült. Értjük a népszavakat, melyekről régi királyaink rendeletei és régi krónikásaink elbeszélései emlékeznek.

Fajunk szelleme szól hozzánk a régi magyar törvények betűjéből, összes intézményeink történetéből; komoly erkölcsünk és szilaj hibáink

összhangjából. Ez nyilatkozik meg nekünk a magyar ősi mondák és regék szavával, a magyar éle vidám bölcseségével, a magyar dal és tánc ritmusaival.

S ez a szellem mindig ilyen volt. Szavát minden időkben megértette, becsét százévek múlva is felismeri a magyar fogékonysága. Ez a magyar génusz. Ő hatotta át nemzetünk életét; ő tartotta fenn ezeréves európai történetének annyi viszontagságában. És fentartotta e nemzeti álamot anélkül, hogy a magyar faj hatalma a más ajkú népség etnikai életén valaha erőszakkal változtatott volna.

AZ ANTILLÁK VILÁGA. 16

Regény. Irtá Verne Gyula. Fordította Zsigány Árpád.

Négy esztendeig tartott a békés egyetértés az indusok és a fehérek közt. Ekkor azonban Rouselan meghalt, s az ellenségeskedés újra kitört a rézbőrűek és a franciák közt. Az angolok fölhasználták a sziget zilált állapotát; brit kalózok és kalandorok törtek be a francia gyarmatba, s az utrechti békéig Santa Lucia örökös háborúk, rablások és gyilkosságok színtere volt. Az utrechti békében az európai nagyhatalmak semlegesnek nyilvánították, de ugyanakkor megengedték, hogy d'Estrées tábornok 1718-ban francia csapatokkal megszállja a szigetet, a gyarmatosok védelmére.

Ettől kezdve az angolok és franciák többször elvettek és ismét visszafoglalták egymástól Santa Luciát, míg végre az amiensi békében (1803) végkép Anglia birtokába került, noha a szokások, erkölcsök és hagyományok még ma is épp úgy francia eredetűek, mint akárcsak Martinique vagy Guadeloupe szigetén.

Az *Alert* valamivel kilenc óra előtt vetett borgonyt Carénage kikötőben, mely a legjobbak egyike az Antilla-szigeteken. Alighogy az ifjak partra szálltak, azonnal elébük sietett Falkes Eduárd úr, aki már várta őket és elvezette a Hindsale-család ültetvényes birtokára.

A családi kastély, mely a város szélén állt, elég nagy volt arra, hogy a fiatal vendégek kényelmes szállást találjanak benne. Mindegyik csinos kis szobát kapott, együtt étkeztek a nagy ebédlőben, s az ültetvény lovait, kocsijait mindenkor használhatták.

Mindjárt megérkezésük napján ki is randultak. Az erdők majdnem a sziget négyötöd részét borítják és szépségre, dús, esodás növényzetre vetekednek Dél-Amerika őserdeivel. Megmászták a Fortunahegyet, mely 234 méter magas és a tetején szanatorium épült; azután megnéztek két alvó krátert a sziget belsejében, amelyek azonban könnyen fölébredhetnek, mivel a szomszédos tavak és mocsarak vize állandóan forr.

Estefele, mikor kint pihentek és beszélgettek a kertben, Hindsale Róbert figyelmeztette Patterson urat:

— Itt se árt óvakodni a kigyóktól. Körülbelül a mi szigetünk is épp úgy tele van kigyókkal, mint Martinique, s ezek is épp oly veszedelmesek . . .

— Nekem már nincs mit félnem tőlük! — jelentette ki Patterson úr nagy hangon; mialatt itt leszünk, kitémetem azt, amelyet agyonvertem . . . Ez lesz a diadaljelem.

És Falkes úr, akinek Hindsale Roger titokban megsúgta, hogy a kigyó már régen ki van tömve, mindjárt másnap reggel el is vitte az állatot egy preparátorhoz. Ez, akit szintén beavattak a titokba, magánál tartotta a kigyót néhány napig s aztán, az indulás előtt való estén ismét visszavitte a hajóra.

Ugyanaznap este, mivel a saját dicsőségének a mómora a fejébe szállt, hosszú levelet irt haza Patterson úr is és szegről végre elmondta benne hősies kalandját, melynek levét a kigyó itta meg. Együttal megkérte a feleségét, hogy már most jelentse meg az *Antilian School* igazgatójának, hogy a kigyót, mihelyt hazaérkeznek, azonnal az intézet múzeumának ajándékozza.

Mivel az *Alert* csak másnap déltájban indult, az utasok még kint töltötték ezt az estét a szárazföldön. Falkes úr meghívta néhány jó barátját a búcsúvácsorára, amely csak késő éjjelkor ért véget.

Míg azonban ők jól mulattak és vigán tréfálva töltötték az időt, az *Alert* földelzetén, illetőleg az egyik matrózzal olyas valami történt, ami csaknem a nyakukat szegte a banditáknak.

Tudjuk, hogy Harry Markel se csupa óvatosságból egyetlen egy kikötőben se eresztette ki a legénységet a szárazföldre. Félt, hogy valamelyik betéved egy csapszékbe, leissza magát s aztán részegségében elárulja szörnyű titkukat.

De, mivel minden kikötőben kellett venni friss húst, tejet, zöltséget s más egyebet, ami a konyhára kellett, Harry Markel úgy intézkedett, hogy ezeket a bevásárlásokat mindig a szakács végezze, még pedig csak az utolsó órákban, kevéssel előbb, mint a hajónak indulnia kell.

Így történt ezen a napon is. Ranyah Cogh délután három óraker kiment a szárazföldre és Morden, az egyik matróz, cipelte utána a kosarakat. A csónak, mely kivitte őket a partra, azonnal megfordult és visszament az *Alert*hez.

Négy óra tájban, amikor valószínű volt, hogy Ranyah Cogh mindent megvásárolt, amire csak szüksége lehet, elment érte a csónak, hogy visszahozza a hajóra a kikötőből.

De a csónak nem tért vissza. Elmúlt félóra, háromnegyed óra, s a csónak csak nem jött!

Harry Markel, John Carpenter és Corty nyugtalanul dugták össze a fejüket . . . Mi történhetett? . . . Miért nem jön a csónak? . . . Talán Európában fölfedeztek valamit és . . .

Mindnyájuknak ég felé állt minden hajuk szála és már látták magukat a bitófán függeni . . .

Végre, valamivel öt óra után megpillantották a csónakot, mely lassan közeledett. De, még mi-

előtt odaért volna az *Alerthez*, Corty megdöbbenve kiáltott föl:

— Ranyah csak maga ül benne! . . . Morden nincs vele!

— Ugyan hol lehet? — ijedezett John Carpenter.

— Bizonyosan holt részegen hever valami csapszékben! — mondta Corty elkeseredve s nagyot káromkodott.

— Azért Ranyahnak mégis haza kellett volna

— NEKEM MÁR NINC S MIT FÉLNEM TÖLÜK! . . .

öt hoznia! — boszankodott Harry Markel. — Ez az átkozott Morden nem tudja befogni a száját, ha ivott egy kicsit! . . .

Valóban úgy is történt. De, hogy Morden hová lett, azt Ranyah Cogh se tudta. A részeges matróz megszökött tőle, s alighanem valamelyik csapszékben iszik. Ranyah kereste őt egy darabig, be is tért több csapszékbe, de Morden sehhol se volt; úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el!

— Minden áron meg kell találunk — kiáltott föl John Carpenter.

— Az igaz, hogy nem hagyhatjuk itt, — mondta

Corty is. — A gazfickó nem tud hallgatni, ha ivott, s minket nemsokára nyakon csipne valami angol hadihajó, ha . . .

Elhallgatott, mert maga se merte kimondani, amit gondolt. De Harry Markel érezte, hogy a cimborájának igaza van . . . Nem volt szabad itt hagyniok Mordent; sőt mindent el kellett követniök, hogy megtalálhassák.

Ez különben kötelessége is volt a kapitánynak, aki nemcsak felelős a legénységéért, hanem ügyelni is tartozik a matrózaira.

Harry Markel tehát elhatározta, hogy kimegy a városba és a kikötőkapitányságnál tudakozódik Morden felől. Már éppen le akart menni szobájába, hogy fölvegye az uniformisát, midőn Corty fojtott hangon fölkiáltott:

— Jön a rendőrség!

Mindnyájan megdöbbenve néztek arra, amerről a révkapitányság csónakja jött. Valóban féltucat rendőr ült benne, s a csónak egyenesen az *Alerthez* tartott.

— Morden is köztük van! — mondta John Carpenter elfehéredve.

És Morden csakugyan «köztük» volt: holt részegen hevert a csónak fenekén. A nyomorult leitta magát, s egy révkalauz találta meg az utca közepén, ahol elbukott és föl se bírta többé kelni. Oly részeg volt, hogy egyetlen tagját se bírta már mozdtani, s csigával, kötéllel kellett fölvoncsolni a hajó födelzetére.

A révkapitány szintén feljött a hajóra s azt kérdezte:

— Hol van Paxton kapitány?

— Itt vagyok, uram, — felelte Harry Markel előlépve.

— Ez a részeg matróz az ön embere?

— Valóban az, uram, s már éppen kerestetni akartam, mert holnap reggel indulunk.

— Nos, én hát visszahoztam . . . látja, mily állapotban! . . .

— Meg fogom őt büntetni, — felelte Harry Markel.

— De némi magyarázatot is kell kérnem, Paxton kapitány, — folytatta a révkapitány. — Ez a matróz sok mindenfélét összehadart a részegségében . . . Valami kalózkodásról beszélt a csöndes-óceánon . . . meg arról a *Halifax* nevű kalóz hajóról, amit nem régiben fogtak el . . . És dicsérte Harry Markelt, a banditák fejét, aki egész bandájával együtt megszökött Queenstownban . . .

Képzeltető, mily roppant erőfeszítésbe került Harry Markelnek, hogy el ne árulja magát! . . . Az első pillanatban szólni se tudott, Corty és John Carpenter pedig lassanként elsomfordáltak mellőle.

Szerencsére a révkapitány mit se gyanított s ezért nem is vette észre a kalózok rémes megdöbbenését; csak udvariasan kérdezte Harry Markeltől:

— Mit jelent ez, Paxton kapitány? . . .

— Valóban nem mondhatom meg uram, — felelte Harry Markel. — Ez a Morden javíthatatlan iszákos, és ha részeg, sohase tudja, hogy mit beszél . . . Bizonyára nem volt az eszén.

— E szerint hát sohase szolgált a *Halifaxon*?

— Soha, uram; hisz már több, mint tíz éve mindig velem hajóztott!

— De hát akkor, hogy beszélhetett erről a Harry Markelről? . . . és mit tudhat róla? — firtatta tovább a révkapitány.

— A *Halifax* esete nagy zajt csapott, uram, — felelte Harry Markel, — s a kalózok, akiket elfogtak, éppen akkor törtek ki a fegyházból Queenstownban, mikor mi indulóban voltunk onnan . . . Akkoriban sokat beszéltek róluk a matrózaim . . . Talán ez maradt meg ennek a részeges fickónak a fejében . . . Egyéb magyarázatját nem tudnám a dolognak, uram . . .

Úgy látszott, hogy a révkapitány beéri ezzel a magyarázattal, mert helybenhagyóan bölintott és azt kérdezte:

— Most mit csinál ezzel a matrózzal?

— Lezáratom egy hétre a hajófenékebe, — felelte Harry Markel: hadd aludja ki a mámorát . . . Ha nem lennék oly szűkében a legénységnek, — egy matrózomat még Queenstownban elvesztettem, — itt hagynám ezt a gazembert Santa Luciában . . . De a szükség törvényt ront . . . Nem lehetek el nélküle, mert így is kevesen vagyunk . . .

— S mikorra várja haza az utasait Paxton kapitány? — kérdezte a révkapitány.

— Holnap reggelre, uram, mert még délelőtt indulunk.

— Akkor hát szerencsés utat!

— Köszönöm, uram.

A révkapitány lement a csónakjába, mely csakhamar eltávozott az *Alerttől*; a részeg Mordent pedig valósággal úgy rugdaltak le társai a hajófenékebe, amelyet azonnal rázártak . . . Hogyne! hisz kis hijja volt, hogy bitófára nem jutatta őket! . . .

— Nekem még most is gyöngyözik homlokom a hideg veriték, — mondta Corty, a homlokát törülgetve.

— Harry, — tanácsolta most John Carpenter: még ma éjjel meg kellene szöknünk! . . . Nagyon ég itt a föld a lábaink alatt! . . .

— Ha megszöknénk, mindjárt tudnák, hogy ez a zsvány Morden igazat beszélt, — felelte Harry Markel. — Azonnal utánunk eredne valami hadihajó s harmadnapra utól is érne bennünket! . . . Ha kedvetek van akasztófára jutni, ám jó! De nekem nincsen ám . . . s azért itt maradok!

Az utasok másnap reggel már nyolc órakor a födelzeten voltak, s tíz óra tájban az *Alert* ki-

vitorlázott Castries kikötőből, s délnek fordulva, egyenesen utolsó állomása felé tartott.

V.

Barbados.

Ámbár azt az esztendőt, amelyben a portugálok fölfedezték Barbados, nem tudjuk pontosan, annyi mégis bizonyos, hogy a legelső hajó, amelyről tudunk, 1605-ben kötött ki a szigeten. Ez a hajó angol hajó volt, s a kapitánya mindjárt el is foglalta Barbados I. Jakab király nevében.

Kezdetben azonban az angolok se igen törődtek a szigettel, amely kiesett a hajójáratok rendszer útjából, s a gyarmatosok figyelmét csakis a véletlen terelte rá.

A XVII. század elején ugyanis egy angol gályát, mely Braziliából igyekezett Londonba, a vihar kivert útjából, úgy hogy Barbados partjaihoz vetődve, kénytelen volt bemenekülni a sziget nyugoti részén torkolló folyam-öbölbe. Mivel a vihar több napig tartott, a kapitány és legénysége arra használták ezt az időt, hogy átkutatták a szigetet, amely addig úgyszólván teljesen ismeretlen volt.

(Folyt. köv.)

A testgyakorlás és játék.

Hogy helyes egyensúlyban tarthassuk a testi gépezet hajlékonyságát és erősségét, arra legalkalmasabb eszköz a *testgyakorlás* és a *játék*. Ha ebéd előtt mindennap egy jót sétálunk, amint azt sokan megteszik, egyhangúvá lesz ugyan végétére, ha nem tudjuk elosztatni az egyhangúságot vidám társasággal, de haszna azért meg lesz: azok, akiket untat az ilyen formalitás, athléta játékokkal helyettesítsék a szükséges mozgást, amiknek szintén egészséges hatásuk van. Gyermekek s ifjak játszanak krikettet; nyugodt vérmérsékletű embereknek s agglégényeknek ajánlatos a bowls,* végre a skót Golf** mindenkinek s minden korbéli embernek. Az *evezés*, ha okkalmóddal üzik, férfias, egészséges és érdekes gyakorlat; ami az evezők s vitorlák ügyes kezelését illeti, az már valóságos művészet, mely férfias erőre és ügyességre szorúl. Említsük még fel a horgászást, mely ábrándozásba s költői gondolatokba ringatja az embert. Esős időben a billiárdozás kétségkívül a legjobb játék; fejlesztí a

* A *bowls* játék abban van, hogy fehér és fekete golyókkal kergetnek egy vörös golyót. A játszást nehézé teszi, hogy a golyók nem egészen gömbölyűek s ólom van beléjük öntve, minek következtében körben szaladnak.

** A *Golf* skót nemzeti játék, melyet lapdával s ütővel játszanak, úgy hogy a lapdát sorban kilenc lyukon át kell hajtani, mit a többiek gátolni igyekeznek.

szemmérték gyorsaságát, a tapintás finomságát, s a kiszámítás csinját-binját. A kártyázás, összevetve a billiárdozással, nem ér egy fületlen gombot, mert a legjobb esetben, teszem a whistnél, csak az emlékezetet gyakorolja, s a sok kárba menő idő miatt, mely elvesznek az okos társalgásból, elvetni való. A sakkozást alig lehet szórakozásnak tekinteni: tanulmány az, nagy fejtörés, amelynek lehet ugyan lebilineselő ereje fáradatlan szellemi tevékenységű emberre, de a rendes kerékvágásban gondolkodó ember nem igen veheti üdülésszámba.

Hadd huzakodjam most elő néhány megjegyzéssel egy hétköznapi, de nem mindig okosan végzett munkáról: az *evésről és ivásról* akarok szólni. Abernethy* szokta mondogatni: «A halálnak legnagyobb két szállítója a világon a falánkság meg az ivás.» A falánkságnak egyáltalán nincs köze sokdiák korai halálához; inkább azért halnak meg, mert nincs mit enniök, mint a túlságos evéstől. Evés dolgában a részletekre nézve kérj tanácsot orvostól; de azt hiszem, szent és igaz, hogy legjobb a legegyszerűbb étel; a tapasztalat régóta bebizonyította, hogy az agyra meg a vére semminek sincs jobb hatása a zablisztnél és a jó húslevesnél.** De ha föltesszük is, hogy az eledel jó és elegendő, mégis megeshetik, hogy használatában bakot lövünk. Vannak emberek, kik nem keresztül mennek, hanem keresztül rohannak az életen; sejtelmük sincs, hogyan kell nyugodtan munkához látni, habzsolva hányják magokba az ételt is, hogy mennél hamarabb készen legyenek az evéssel. Rossz politika, rossz philosophia. Aki mohón eszik, elveszti az evés gyönyörét és az emésztés hasznát egyaránt. Zajos-lármás városokban egészségtelen szokásoknak hódolnak az üzleti emberek, például az amerikaiak, kik szüntelen lázas, demokratikus tevékenységben élnek, de azért a diákok s tudósok sem mentek ettől a megkísértéstől. Az olvasáson kapva kapó emberek nem érik be azal, hogy sebtiben végeznek az ebédjökkel, hogy aztán újra olvasáshoz lássanak, hanem olykor még evés közben is olvasnak s ezzel arra szorítják a természetet, hogy egyszerre két szervi középpontot működtessen — az agyat és a gyomrot — aminek aztán az lesz az eredménye, hogy mind a kettő elgyöngül. Teát szüresölni, s kezünk-

* Abernethy János (1764—1831) ír származású neves orvos, a londoni Bertalan-kórház igazgatója volt. Ford.
** A zabliszt meg a húsleves mindenesetre egyszerű ételek, de nincs bennök elegendő tápláló anyag, azért könnyen fölkapnak mellette a magyar ember álla. Ford.

ben Lucianus vagy Aristophanes, kellemes és hasznos lehet; de az ebéd, az már komoly dolog, amelynek egészen oda kell magunkat adnunk, (*tutus in illis*), mert senki sem szolgálhat egyszerre két úrnak. Ha módodban van, fűszerezd meg evésedet kellemes társalgással vagy vidám zenével, de soha se zavard meg nehéz gondolatokkal vagy bonyolódott problémákkal. E tekintetben sokkal ajánlatosabb az angol és német diákoknak az a szokása, hogy többed magokkal esznek, mint a skót diáknak magános étkezése elhagyatott lakásán. Evégett a skótszági szabad egyház derék intézkedései közt igazán utánzásra méltó példát nyújtott. Éttermet nyitott a hittanhallgatók számára, mely a helyiség egészséges voltával, az árak olcsóságával s a vendégek kedélyességével tűnik ki.*

A *minőség* mellett törekedjél étel dolgában *változatosságra*. Az ujság ingere, mely a változattal együtt jár, erősíti az étvágyat. A természet az ő dúsgazdag szépségével nem kel-e ki erősen az egyhangúság ellen? Továbbá nem szabja-e élénk a legütszélibb bölcsesség, hogy ne szoktassuk hozzá a gyomrot egyetlen egy táplálékhoz? A körülmények változtatásával persze az ember nem mindig juthat hozzá a kedvelt ételéhez, azért az, aki szeret rendszeresen étkezni, hogy biztosítsa kényelmét, utazzék kevesebbet és szorítsa szűkebbre élete körét, s akkor hozzáférhet szokásos ételéhez.

Ami az *italt* illeti, szó sem fér hozzá, hogy egy-egy pohár bor vagy sör mindig jól esik, sőt olykor emésztés és fölödülés végett szükséges is; de az egészséges ifjak könnyen el lehetnek efféle ingerlő szer nélkül; s mennél több pénzt tud megvonni szegény diák az ivásnak és dohányzásnak fölösleges és veszedelmes luxusától, annál jobb. A víz, tartja a példaszó, becsületes folyadék, nem tesz senkit bűnössé; és el lehet mondani, akármily egészséges is a pálinka mocsaras vidéken vagy a hideg éjszakon, ha szokássá lett, sem meg nem erősíti, sem meg nem hizlalja a testet. Aki megvonja szájától az efféle italt, biztosan alhatik affélől, hogy nem fog árok-szélre kerülni és szükség esetén mindig akad a zsebében egy-egy fillér, hogy alkalom adtán segítsen magán vagy embertársán.

John Stuart Blackie.

Fordította

Kováts S. János dr.

* Nálunk az újabban megalakult budapesti és kolozsvári *Mensa Academica* van arra hivatva, hogy a szegénysorsú egyetemi hallgatók ingyenesen vagy olcsón étkezhessenek. Ford.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Önképzőkori tudósítások. A *nagyszombati áll. főgimnázium* «Vörösmarty-önképzőkör»-e jan. 9-én tartott rendes gyűlést, melynek műsora a következő volt: Rosenstein Samu Szilágyi Oszkár VIII. o. t. dolgozatát bírálta meg. Azután Lám Károly VIII. o. t. olvasta fel költeményét. Ezt követte Pálffy Endre VIII. o. t. bírálata, majd Nagy Rezső V. o. t. szavalt.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Az **Ókori Lexikon**-nak, mely a Franklin-Társulat kiadásában jelenik meg (szerkesztője Pecz Vilmos), megjelent a 31 ik füzet. A Servatortól Sphinxig terjedő cikkek közül kiemeljük a Servii, Sibylla, Sicilia, Silenus, Silvanus, Sirenes, Sisyphus, Solarium, Solon, Sophocles, Sparta, Sphinx című, nagyobb kiterjedésűeket, továbbá a Secambria, Sirmium, Siscia, Sopianae című hungarikumokat. A füzetet 12 ábra díszíti, melyek közül kettő (738. Silenus, borostyán. Nemzeti Múzeum, Budapest. 739. Silvanus, relief. Budapest, Aquincumi Múzeum) hungarikum. A füzet ára 1 korona; a folytatólagos füzetek július és augusztus kivételével a hó 15-ike táján jelennek meg.

A **Magyar Könyvtár** legújabb füzetei a következők: *Halbertan* «Helén fiacskái» című novellája, fordította Gábor Andor; *Dóczy* Lajos «Csók» című vígjátéka, végül *Balogh* Pál kiváló politikai írónak egy igen értékes tanulmánya: «A magyar faj uralma.» Ez utóbbiból lapunk mai számában egy részt mutatól közlünk. Az egyes füzetek ára 60 fillér.

VEGYESEK.

Japán hadereje. 1902-ben 64 millió yen volt Japán összes állami bevétele, hadserege pedig, beleértve a tengerészetet is, 18 millió yent, vagyis a mi pénzünk szerint körülbelül 90 millió koronát emésztett fel. 1896-ban a kínai háború és az Oroszországgal való konfliktus idején a 168 millió yen állami bevételből 53 milliót adtak ki a szigetország szárazföldi hadseregére és 28 milliót külön a tengerészetre, tehát majdnem felét az összes jövedelemnek. 1897-ben Japán hadibüdzsetje egyetlen év leforgása alatt 222 millió yentre szökött fel. Ebből a hatalmas összegből, mely már csaknem európai kaliberű, 28.750.000 yent a háborúra költöttek el és 31.500.000-et beruházásokra fordítottak. A haditengerészet 9.500.000 yent kapott, utóbb 41 millió rendkívüli hitelt. Így tartott ez 1898-ig, amikor a hadi kiadások elviselhetetlen terhe alatt nyikorogni kezdett az állam gépezete. Több tételt a minimumra redukáltak, mégis az idei költségvetésben az új arzenálok és a hadi kikötők egymaguk 89 millió koronával szerepelnek. Természetes, hogy a hadsereg létszáma is évről-évre emelkedőben van. Ma a szárazföldi hadsereg a következő számokat tünteti fel: rendes sorkatonaság 150.000 ember, I. és II. tartalék 190.000 ember, zsandár és testőr 250.000 ember, Jeso-sziget helyőrsége 150.000 ember, más katonaság 44.000 ember, összesen 584.000 ember. Minden fizikailag alkalmas japán polgárnak három évi tényleges szolgálatot kell teljesítenie. A császár a háborúban dai-ghen-suinak, legfőbb tenger-nagynak nevezi magát. Környezetében a négy rangban legfőbb tábornok a katonai tanács. A japán hajóhad ereje versenyez a legelsőekkel. Ami a hadi-

tengerészetben a legújabb és legtökéletesebb, azt mind megszerezte Japán, dédelgetett tengerészete számára. Négy hatalmas hadi kikötője van, köztük a francia mérnököktől épített Johasuka, továbbá Kuré és Sasébó. Mindegyik teljesen felszerelt arzenállal és kisebb hajókat építő gyárakkal, sok szén-állomással. 5000 tisztje, 3400 mekánikusa és 22.000 utonca van a japán haditengerészetnek, melynek hajói, e száz halált okádó óriások, angol és amerikai gyárakban készültek.

Gyorsírás az ókorban. Hogy a gyorsírás nem új keletű mesterség, hanem ismerték már az ókorban is, erre van már egész sereg bizonyíték. Csak tavaly ástak ki Alexandriában egy ezeltől kétezer esztendővel elhalt görög gyorsírónő síremlékét, most ugyan csak Alexandriában írott dokumentumát találta Grenfell professzor a gyorsírás ősiségének. A nemrég felfedezett Orinhinkosz-papiruszok között talált egy szerződést, amelyet egy gazdag úr egy gyorsírás-tanítóval kötött a Krisztus születése előtti harmadik században. A szerződésben a gyorsírás-tanár kötelezi magát arra, hogy a nagy úr írástudó rabszolgáit a gyorsírás fortélyaira, a rövidített és jelekkel való írás mesterségére megtanítsa. Ezért kap százhusz drakmat, három egyenlő részében. Negyvenet a tanítás kezdetekor, negyvenet húsz lecke után és negyvenet a tanítás eredményes befejezésekor. Tehát már Krisztus születése előtt a gyorsírás mesterségének akkora kelete volt, hogy a tanításából is meg lehetett élni.

FEJTÖRŐ.

Számítási kérdés:

Melyik az a szám, melynek tízszerese meg tizedrésze 101-et ad eredményül?

Történelmi kérdés:

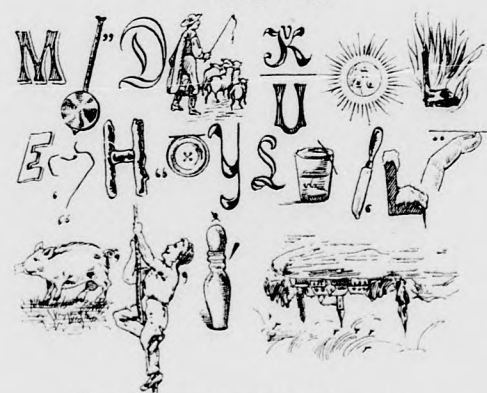
Ki volt az a gyulai várkapitány, ki várát a török ellen 1566-ban vitézül védte, de a túlerővel szemben azt kénytelen volt feladni? A vár feladása után a törökök Belgrádba hurcolták és ott meggyilkolták.

(H. Nagy Jenő.)

Természetrizsi kérdés:

Hogy hívják azt az ásványt, mely kizárólag a szabályos rendszerhez tartozó jecekben található? Törése kagylós. Dörzsölés által pozitív villamosságot nyerünk. Mennyi a tömörsége?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1904 január 31.

